

Studia podyplomowe realizowane w ramach projektu „PRAKTYCZNY PEDAGOG”

Przedmiot **PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ**

Prowadzący doc. dr Anita Szyguła

Wykład 1.

Cel programu nauczania

Kształtowanie umiejętności słuchaczy studiów do przekazywania wiedzy z zakresu przedsiębiorczości w ramach prezentowanych treści nauczycielskiej refleksji dotyczącej aktywnego i świadomego uczestnictwa w życiu gospodarczym.

Treści programowe

Wykład 1.

Charakterystyka wymogów programowych nauczania przedsiębiorczości: omówienie metod dydaktycznych i środków aktywizujących w nauczaniu przedmiotu.

Uwarunkowania przedsiębiorczości w nauczaniu przedmiotu: przedsiębiorczość, hierarchia potrzeb, czynniki wpływające na zmianę potrzeb, osobowość, mocne i słabe strony własnej osobowości, odpowiedzialność, podejmowanie decyzji, człowiek przedsiębiorczy, rozwój przedsiębiorczości.

Wykład 2.

Wdrażanie wiedzy o systemie i funkcjonowaniu gospodarki rynkowej: systemy gospodarcze, ekonomiczne funkcje państwa, proces gospodarowania, zjawiska mikro- i makroekonomiczne, inflacja i bezrobocie, problemy współczesnego rynku pracy, podmioty w gospodarce rynkowej, prawa rządzące rynkiem, budżet państwa, budżet jednostek samorządu terytorialnego, budżet gospodarstw domowych, giełda papierów wartościowych.

Wykład 3.

Prezentacja możliwości aktywizacji zawodowej: przedsiębiorstwo, przedsiębiorca, samozatrudnienie, rodzaje działalności gospodarczej, cele działalności, wybór rodzaju działalności, prawne formy działalności przedsiębiorstw, majątek przedsiębiorstwa i źródła jego finansowania, strategie działania przedsiębiorstwa, tworzenie biznesplanu.

Wykład 4.

Uczenie orientacji w podstawowych makroekonomicznych warunkach funkcjonowania przedsiębiorstw; pieniądze, bankowość, podatki, ubezpieczenia: funkcje i rodzaje pieniądza, system bankowy, polityka finansowa, bank centralny i jego funkcje, zadania Rady Polityki Pieniężnej, funkcje banku centralnego, rola banków komercyjnych w gospodarce, kredyty bankowe, polityka fiskalna, rodzaje podatków, system ubezpieczeń społecznych i gospodarczych.

Kształtowanie świadomości w zakresie aktywnego udziału w życiu społeczno-gospodarczym w warunkach integracji Polski z Unią Europejską: tworzenie wspólnego rynku w Europie, integracja, globalizacja, Unia Europejska.

Podstawa prawna wymogów programowych nauczania przedsiębiorczości

Kluczowym zagadnieniem w obecnej sytuacji społeczno-ekonomicznej jest przygotowanie młodych ludzi do zetknięcia się z realiami rynku, zwłaszcza rynku pracy.

Dlatego w wyniku reformy edukacji został wprowadzony do szkół przedmiot „Podstawy przedsiębiorczości”, którego najogólniejszym celem kształcenia jest przygotowanie do aktywnego i świadomego uczestnictwa w życiu gospodarczym oraz wykształcenie postawy rzetelnej pracy i przedsiębiorczości, co zostało zawarte w podstawie programowej kształcenia ogólnego (Rozporządzenie Ministra Edukacji i Sportu z dnia 26 lutego 2002 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół, Dz. U. z 2002 Nr 51, poz. 458).

Zasadnicze cele nauczania przedmiotu pozwalają odpowiedzieć na następujące pytania:

- 1. Co młody człowiek powinien wiedzieć o gospodarce – jej mechanizmach funkcjonowania, roli państwa, sposobach pomiaru, czynnikach i barierach rozwoju oraz globalnych i integracyjnych korzyściach i kosztach – oraz jakie powinien posiadać intelektualne i praktyczne umiejętności, aby móc rozwijać postawę przedsiębiorczą?*
- 2. Co młody człowiek, przygotowujący się do aktywności zawodowej, powinien wiedzieć o firmie – jej celach funkcjonowania, podstawach podejmowania decyzji ekonomicznych, uruchamianiu, planowaniu i organizacji działalności oraz zatrudnianiu i samozatrudnianiu – oraz jakie powinien posiadać intelektualne i praktyczne umiejętności, aby dobrze przygotować się do aktywnego udziału w życiu gospodarczym?*

Kompetencje ucznia - model absolwenta

Kluczowe kompetencje, które należy kształtować na lekcjach:

1. Umiejętność planowania działań w swojej edukacji, karierze zawodowej i rozwoju.
2. Umiejętność sprawnego komunikowania się i współpracy.
3. Umiejętność dostrzegania wpływu mechanizmów działających w gospodarce rynkowej na funkcjonowanie przedsiębiorstw i gospodarstw domowych.
4. Umiejętność budowania budżetu, inwestowania i zabezpieczenia finansowego swojej rodziny i firmy.
5. Umiejętność posługiwania się przepisami prawa w działalności gospodarczej.
6. Umiejętność organizowania własnego czasu, finansów, a w przyszłości własnej firmy oraz zarządzania nimi.
7. Umiejętność oceny polskiej gospodarki na tle rynku światowego.
8. Umiejętność dostrzegania szans dla własnej działalności zawodowej w procesie integracji europejskiej.
9. Umiejętność brania odpowiedzialności za siebie, drugiego człowieka i dobra materialne.

Metody dydaktyczne i środki aktywizujące w nauczaniu przedmiotu

Klasyczne metody dydaktyczne:

- **wykład** – zwłaszcza przy realizacji tematów wymagających objaśnień koniecznych dla zrozumienia pojęć i mechanizmów gospodarczych, w tym rynkowego;
- **wykorzystywanie podręcznika i zeszytu ćwiczeń** (wybranych spośród dostępnych na rynku).

Metody pomocnicze – środki aktywizujące:

- **pytania i odpowiedzi** – umożliwiają porządkowanie posiadanej już wiedzy oraz lepsze zrozumienie pojęć, zjawisk oraz mechanizmów gospodarczych;
- **dyskusja** – jest metodą powiązaną z pytaniami i odpowiedziami; jednak ciężar konwersacji przeniesiony jest z nauczyciela na uczniów; jedną z form dyskusji jest burza mózgów, daje ona możliwość udzielania wielu odpowiedzi na to samo pytanie i wszystkie te odpowiedzi mogą być właściwe, np. artykułowanie korzyści i kosztów integracji Polski z Unią Europejską, przyczyn i skutków globalizacji gospodarki, motywów aktywności zawodowej, cech postawy przedsiębiorczej, sposobów wydatkowania i inwestowania własnych pieniędzy itp.;

- **ćwiczenia indywidualne** – umożliwiają zdobycie praktycznych umiejętności przez poszczególnych uczniów; ćwiczenia mogą polegać m.in. na autoprezentacji (przygotowaniu i przedstawieniu siebie samego w pozytywnym świetle), wyszukaniu w roczniku statystycznym podstawowych wielkości ekonomicznych, pozyskaniu informacji na temat: budżetu jednostki samorządu terytorialnego, bezrobocia na rynku lokalnym oraz przygotowaniu własnej opinii na wymienione tematy;
- **inscenizacje** – metoda ćwiczeń z podziałem na zadania grupowe; można ją wykorzystać np. do czytania i interpretowania informacji giełdowych, przedstawienia posiedzenia rady nadzorczej spółki, poświęconego dyskusji zmian w statucie spółki; ciekawą inscenizacją mogłoby być przedstawienie zarysu historii gospodarki rynkowej w Polsce po roku 1989;
- **projekty** – ta metoda możliwa jest do zastosowania przede wszystkim do opracowania przez uczniów własnych projektów dotyczących przedsięwzięć przedsiębiorczych;
- **inne aktywizujące metody – zdobywania wiedzy i nabywania umiejętności:**
  - **zapraszanie gości na lekcje** (np. dyrektora firmy, pracownika zakładu ubezpieczeń, biura pracy, poradni psychologiczno- pedagogicznej);
  - **organizowanie wycieczek** (np. na Giełdę Papierów Wartościowych w Warszawie, na rynek owocowo-warzywny, do firmy reklamowej, do banku, do biura pracy);
  - **wykorzystywanie materiałów:** dokumentów, np. artykułów prasowych (w tym notowania giełdowe), statutów dowolnych spółek itp.;
  - **wykorzystywanie pomocy audiowizualnych (filmów, komputerów).**

Uwarunkowania przedsiębiorczości w nauczaniu przedmiotu

Istota przedsiębiorczości

Przedsiębiorczość – idea, która ma doprowadzić do istotnych zmian w działalności gospodarczej. Jest to kierunek myślenia przyjęty w rozwiązywaniu problemów przede wszystkim ekonomicznych, przyznający ludziom prawo do tworzenia i przekształcania gospodarki, w której nie są jedynie biernymi wykonawcami, ale inicjatorami działań.

Przedsiębiorczość (wg. P.F. Druckera) – jest cechą lub sposobem zachowania się przedsiębiorcy, które to zachowanie lub cecha sprowadza się do gotowości i zdolności podejmowania oraz rozwiązywania w sposób twórczy i nowatorski nowych problemów, do umiejętności wykorzystania pojawiających się szans i okazji oraz elastycznego przystosowania się do zmieniających się warunków funkcjonowania gospodarki.

Przedsiębiorczość (wg. J. Schumpetera) – jako jeden z czynników produkcji, obok pracy, ziemi i kapitału, umożliwiający realizację procesu produkcji – działalności ludzkiej, która polega na wytwarzaniu różnych środków niezbędnych do zaspokajania potrzeb. Przedsiębiorczość to zdolność i umiejętność zorganizowania czynników wytwórczych i zarządzania nimi oraz uruchamianie nowych dziedzin działalności na bazie autentycznych innowacji lub ich twórczego naśladownictwa.

Przedsiębiorczość – jako proces tworzenia i wykorzystywania szans.

Wyróżniki przedsiębiorczości sformułowane w Katedrze Przedsiębiorczości Akademii Ekonomicznej w Katowicach:

1. Szansa – prawdopodobieństwo, możliwość odniesienia sukcesu w jakiejś dziedzinie, widoki powodzenia, sposobność osiągnięcia czegoś. Wiemy o niej, kiedy w pełni ją wykorzystamy.

2. Proces społeczny – nie ma przedsiębiorczości bez ludzi, którzy zaczynają wykorzystywać zasoby gospodarcze. Przedsiębiorczość jest tym, co ludzie robią, a nie tym, kim są.

3. Spójny zbiór – wzorzec zachowań o następujących cechach:

a) **proaktywność** – dokonywanie zmian, tworzenie czegoś nowego, zmiany, które są fundamentem przedsiębiorczości

b) **innowacyjność** – zachowania służą wytworzeniu czegoś nowego,

c) **skłonność do sensownego ryzyka**, stawianie czoła wyzwaniom,

Wszelkie zmiany zachodzące w sferach: społecznej, ekonomicznej, politycznej, kulturalnej, technicznej powinny być akceptowane przez ludzi.

Człowiek jako istota przedsiębiorcza

Świadome działanie – należy do najważniejszych form aktywności człowieka, związanej z szeroko rozumianą przedsiębiorczością.

Podstawą świadomego działania są:

1. Zmysły: wzrok, słuch, dotyk, węch, smak – które powodują wrażenia.
2. Wrażenia łączą się z postrzeganiem różnych rzeczy, zjawisk i procesów.
3. Wrażenia i spostrzeżenia przetwarzane są w procesie myślenia i zapamiętywania.
4. Ważna i specyficzna dla człowieka jest umiejętność mówienia, związana z jego funkcjonowaniem w grupie.
5. Wpływ na działalność człowieka mają także uczucia i emocje oraz osobowość.

Osobowość człowieka – oznacza całość zintegrowanych procesów psychicznych człowieka, które ujawniają się w działaniu, ukierunkowanym na realizację określonego celu. Każdy ma możliwość wyznaczenia mocnych i słabych strony własnej osobowości.

Osobowość reguluje działania człowieka, które prowadzą do osiągnięcia pożądaných celów.

Cechy osoby przedsiębiorczej, pragnącej osiągnąć zamierzone cele:

1. Postawa asertywna – ani nadmiernie uległa, ani agresywna.
2. Podejmująca inicjatywę działania, kreatywna.
3. Odpowiedzialna i uczciwa.
4. Zdolna do samoakceptacji (lubi i szanuje siebie, wierzy w swoje możliwości, konsekwentnie realizuje wyznaczone zadania, jest świadoma swoich wad, nad którymi pracuje oraz chce się rozwijać i doskonalić).

Cele człowieka wynikają z jego relacji ze środowiskiem:

1. przyrodniczym,
2. społecznym.

Różne rodzaje tych zależności określa się jako **potrzeby**.

Różnorodność potrzeb

Od biologicznych (sen, ochrona przed zimą, pragnienie, zaspokojenie głodu) do kulturalnych (potrzeba kontaktów między ludźmi, informacji, wiedzy, rozrywki)

Potrzeby mają charakter społeczny – kształtują się pod wpływem warunków współżycia ludzi w społeczeństwie.

Hierarchia potrzeb wg. Masłowa

1. potrzeby fizjologiczne
2. potrzeba bezpieczeństwa (pewność, ochrona)
3. potrzeby społeczne (afiliacji), poczucia przynależności
4. potrzeby uznania, szacunku
5. potrzeba samorealizacji

Rozróżnienie potrzeb:

naturalne – wyższego rzędu

teraźniejsze – przyszłe

realne – nierealne

jednostkowe – społeczne

Zaspokajanie potrzeb za pomocą dóbr i usług (komplementarność, substytucyjność)
Środkami zaspokajania ludzkich potrzeb, które otrzymywane są w drodze wydobywania, przetwarzania i przemieszczenia zasobów przyrody zajmuje się ekonomia.

Środki zaspokajania potrzeb:

1. materialne (produkcyjne) – zasoby przyrody i rzeczy będące wynikiem działalności człowieka
2. niematerialne (nieprodukcyjne) – przekazywanie wiedzy, dostarczanie rozrywek, porady lekarskie, prawne

Motywy aktywności człowieka

Podstawą klasyfikacji motywów są potrzeby człowieka

1. Motywy związane z potrzebami fizjologicznymi, bezpieczeństwa, społecznymi, uznania i samorealizacji.
2. Z uwagi na charakter motywów:
  - motywy osobiste – determinują działania prowadzące do uzyskania wyłącznie własnych korzyści,
  - motywy społeczne – dotyczą działania człowieka, który kieruje się dobrem ogółu, opiniami i sądami innych.

Motywy w pracy zawodowej oraz działalności gospodarczej:

1. Korzyści materialne, oczekiwana stabilizacja materialna.
2. Prestiż społeczny.
3. Dążenie do osiągnięć i samorealizacji – silnie motywują one do podjęcia takich form w życiu gospodarczym, które są zgodne z posiadanymi zainteresowaniami oraz zapewniają poczucie wolności i niezależności.
4. Oderwanie się od pewnego schematu zwykłej pracy zawodowej, realizowanie własnych marzeń.

Czynniki decydujące o tym, czy człowiek jest, czy nie jest przedsiębiorczy.

Przedsiębiorczość człowieka wynika z jego cech:

1.Psychofizycznych – tworzą osobowość człowieka, która sprzyja lub nie sprzyja przedsiębiorczości (osobowości, które nie zgadzają się z panującymi poglądami, są bardziej przedsiębiorcze – przejawiają się skłonnością do zmian, gotowością podejmowania ryzyka, swobodą aktywności działania i odpowiedzialnością za jego skutki).

2.Posiadanej wiedzy – wraz ze złożonością procesów gospodarczych wzrasta rola wiedzy ogólnej, szczególnie z dziedziny ekonomiki i organizacji.

3.Posiadanych umiejętności praktycznego wykorzystania wiedzy – czyli sprawności manualne dotyczące posługiwania się zdobyczami współczesnej techniki oraz sprawności intelektualne, np. efektywne słuchanie, logiczne wypowiedanie się, twórcze i racjonalne myślenie, wyobraźnia, dociekanie, uogólnianie.

4.Sprawności intelektualnej – wyraża się inicjatywą, zdolnością podejmowania trafnych i szybkich decyzji, umiejętnością prowadzenia negocjacji i rozwiązywania konfliktów oraz bezpiecznego podejmowania ryzyka. Sprawność intelektualna decyduje o efektywności w przedsiębiorczości.

Czynniki postaw przedsiębiorczych zależne są od zaistnienia warunków:

1.Obiektywnych, czyli zewnętrznych.

2.Subiektywnych, czyli zaakceptowanie siebie jako podmiotu działania i skierowanie uwagi na te cechy własnej osobowości, które związane są z podejmowaniem działania.

Warunki obiektywne:

1.Gospodarka rynkowa, w której dominuje własność prywatna.

2.Stabilne uregulowania prawne, które dają jasność działania.

3.Równowaga gospodarcza, czyli stabilna, w której można być zauważonym na skutek efektywnych działań.

4.Dostateczne motywy do podejmowania działalności, przejawem są regulacje prawne, które sprzyjają przedsiębiorczości (własność prywatna w gospodarce rynkowej, udział kapitału zagranicznego w rozwoju gospodarczym, wspieraniu działalności na własny rachunek).

5.Samodzielność podmiotów i ich zróżnicowanie (szczególnie w zakresie zarządzania).

6.Kultura organizacyjna, która polega na promowaniu działań przedsiębiorczych i innowacyjnych podejmowanych przez pracowników (kierownictwo firmy potrafi zmobilizować pracowników do aktywności i zapewnienia im możliwości samorealizacji).

Warunki subiektywne:

1. Stosunek człowieka do własnej aktywności – wyraża się wiarą lub niewiarą we własne możliwości skutecznego działania.
2. Motywacja.

Pytania do dyskusji

1. Które warunki, obiektywne czy subiektywne, wydają się dominujące w kształtowaniu postaw przedsiębiorczych?
2. Jakie cechy powinien posiadać człowiek przedsiębiorczy w obecnej sytuacji społeczno-gospodarczej?
3. Czy przedsiębiorczość może być rozumiana jako samorealizacja, czy też powinna być wyłącznie rozumiana jako dążenie do zaspokojenia podstawowych potrzeb człowieka?
4. Jak można przytoczyć przykłady człowieka przedsiębiorczego?
5. W jaki sposób skutecznie kształtować postawy przedsiębiorcze wśród młodych ludzi?